

С 32-1
А 185

ԲԱՆԶԱՐԱՆՈՑՆԵՐԸ

ԿՈԼԽՈԶՆԵՐՈՒՄ

ԱՅՆ ԺՈՂՈՎՈՐԴՆ. ԿԵՆՏՐ. ՀՐԱՏԱՐԱԿԸ. ՄՈՍԿՎԱ, 1931

635

4-78

ИНСТИТУТ
ИСТОРИИ
ЛЕНИНИЗМА

24 SEP 2010

635

4-78

Ա. ԿՈՐՈՍՏԵԼՅՈՎ

ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑՆԵՐԸ ԿՈԼԽՈՋՆԵՐՈՒՄ

ՆԿԱՐԱԶԱՐԴ

ԽՍՀՄ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՄՈՍԿՎԱ

1931

ИНСТИТУТ
ИСТОРИИ
НАУКИ
СССР

Թարգմ. Ն. Տ.-ԼԲ.

60739 - 67

Главлит № А—85.343

Заказ № 3607

Тираж 8000

Книжная ф-ка Центриздата Народов СССР. Москва,
Шлюзовая набережная, 10.

ԻՆՁ ԵՆ ՏԱԼԻՍ ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑՆԵՐԸ ԿՈԼԽՈՋՆԵՐԻՆ

Մեր կառավարությունը վորոշել է կրկնապատկել բանջարանոցներին հատկացված վարելահողը: Պետք է կրկնապատկել նաև բանջարեղենների բերքը:

Հյուսիսում ապրող գյուղացիները ճաշի չեն նստում, յեթե կաղամբով պատրաստած չէի (шн) չկա, իսկ հարավային գյուղացիները՝ յեթե բորչչ չկա սեղանի վրա: Բայց բանջարանոցներ ունենալու մասին գյուղացիները շատ ել հոգ չեն ստանում:

Մեզանում գյուղացիները կարծում են, վոր միսն է մարդուս ուժ տվողը, իսկ բանջարեղենները—ի միջի ալոց, շոալյության նման մի բան են: Բայց այսպես մտածում են միայն նրանք, ովքեր չգիտեն, թե ինչ է ասում գիտությունը սննդաբուսության մասին:

Գիտնականները պարզել են, վոր յեթե մարդը բացի մսից, սննդի համար գործադրե նաև բանջարեղեններ, նա առողջ կլինի և կարող է լավ աշխատել: Իսկ յեթե միայն միս և հաց ուտե, — առողջ չի կարող լինել:

Շատ բանջարեղեններ, մանավանդ սիսեռը և լոբին, իրենց կշտացնելու հատկությամբ մսից յետ չեն մնում:

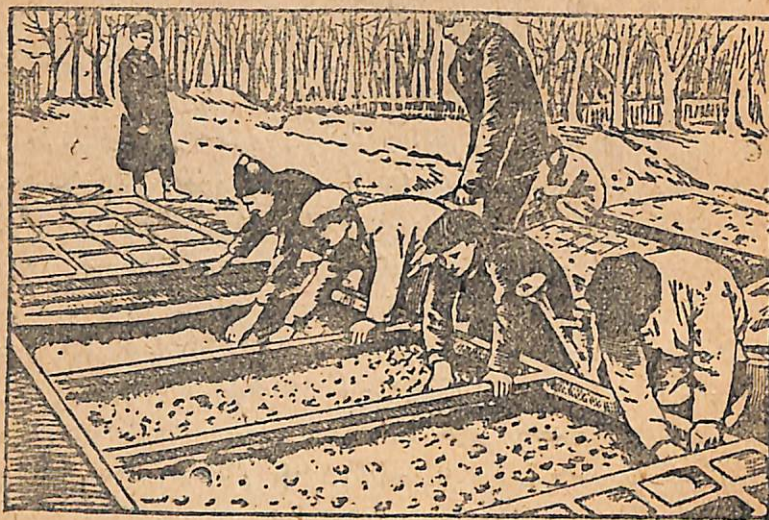
Կոլխոզներում բանջարանոցներ ունենալը շահավետ է և այլ պատճառով:

Շատ կոլխոզներում կան մարդիկ, վորոնք չեն պարապում աշխատանքով: և 17 տարեկանից պակաս գեռա-

հասները համարվում են աշխատանքի անընդունակ: Դաշ-
տում նրանց համար դժվար է գործ գտնելը:

Բանջարանոցների ծավալումը աշխատանք կտա
ծ երեքին և դեռահասներին:

Բանջարանոցներում կան շատ աշխատանքներ, վորոնք
կարող են կատարվել նույն իսկ յերեխաների ձեռքով: Որին-
նակ, մարգերի նոսրացումը և ձեռքով քաղհան անելը, տնկեր
աճեցնելը և նրանց խնամելը և այլ աշխատանքներ:

Դեռահասների աշխատանքը բանջարանոցում

Բանջարանոցները մեծ բերքեր են տալիս: Որիննակ մի
հեկտար բանջարանոցից կարելի յե ստանալ 33 տոննա
կաղամբ կամ 20 տոննա արմատապտուղներ, այսինքն դա-
դար և ճակնդեղ:

ԻՆՉՔԱՆ ՇՈՂ ՊԵՏՔ Ե ՀԱՏԿԱՑՆԵԼ ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑՆԵՐԻՆ

Փորձված բոստանչիները հերկում են բանջարանոցա-
յին հողը և պարարտացնում են աղբով աշունքից, այս

պատճառով ել բանջարանոցին հող են հատկացնում
ամառվա վերջից:

Վորջան շատ հող լինի բանջարանոցի համար, այն-
քան լավ: Մեր հանրապետություն մեջ ներկայումս բան-
ջարեղենների պակաս է զգացվում: Հատկացնելով բան-
ջարանոցներին մեծ հողամասեր, կոլխոզները կնպաստեն
աշխատավորության սննդին:

Ինչքան հող պիտի հատկացնել բանջարանոցին կու-
խոզում: Այդ բանը դժվար չե պարզել: Փորձից հայտնի յե,
թե տարեկան ինչքան բանջարեղեն և պահանջվում մի
ուսողի համար: Գլխավոր բանջարեղեններն են, կարտոֆել,
կաղամբ, դադար, ճակնդեղ, բոդկ, վարունգ, պոմիդոր, սոխ:

100 ուսող ունեցող կոլխոզում պետք է մեկ ու կես
հեկտար կարտոֆել ցանել: Կաղամբի համար — հեկտարի
մի յերրորդ մասը: Գադար, բոդկ և ճակնդեղ միասին պիտի
ցանել կես հեկտար: Վարունգ և պոմիդոր — մի ութերորդ
հեկտար: Սոխ — $\frac{1}{12}$ -րդ հեկտար: Մի բան ել պետք է
ավելացնել յերեխաների համար: Բանջարեղենների ավել-
ցուկը պիտի ծախել կոոպերացիային:

ԿԱՐԵԼԻ՞ ՑԵ ԱՄԵՆ ՏԵՂ ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑ ՈՒՆԵՆԱԼ

Բանջարանոցներ կարելի յե տնկել ԽՍՀ Միություն
բոլոր ուայոններում, վորտեղ հաց է ցանվում: Մարդը
այնպես է հարմարեցրել մի քանի բանջարեղեններ, վոր
նրանք կարող են աճել և՛ հյուսիսում, և՛ հարավում:

Որիննակ ամենախարեղ բանջարեղենը — կաղամբը —
լավ բերք է տալիս և հյուսիսում և՛ հարավում:

Հարկավոր է միայն ամեն մի ուայոնի համար ընտրել
պատշաճ տեսակը:

Բանջարանոց կարելի յե տնկել ամեն
տեսակ հողի վրա: Յեթե նույնիսկ հողը շատ վատ է,

կարելի յե լավացնել այն՝ պարարտանյութեր և այլ հող ավելացնելով: Դրա համար հարկավոր ե խորհրդակցել տեղական գյուղատնտեսի հետ:

Բանջարանոցի համար չպետք ե ջանքեր խնայել: Բանջարանոցի համար շատ հող չի պահանջվում, իսկ մեծ բերք ե տալիս նա:

Բանջարանոցների համար լավագույնը համարվում ե սև հողը: Սև հողի վրա բոլոր բանջարեղենները լավ բերք են տալիս և քիչ պարարտանյութ են պահանջում:

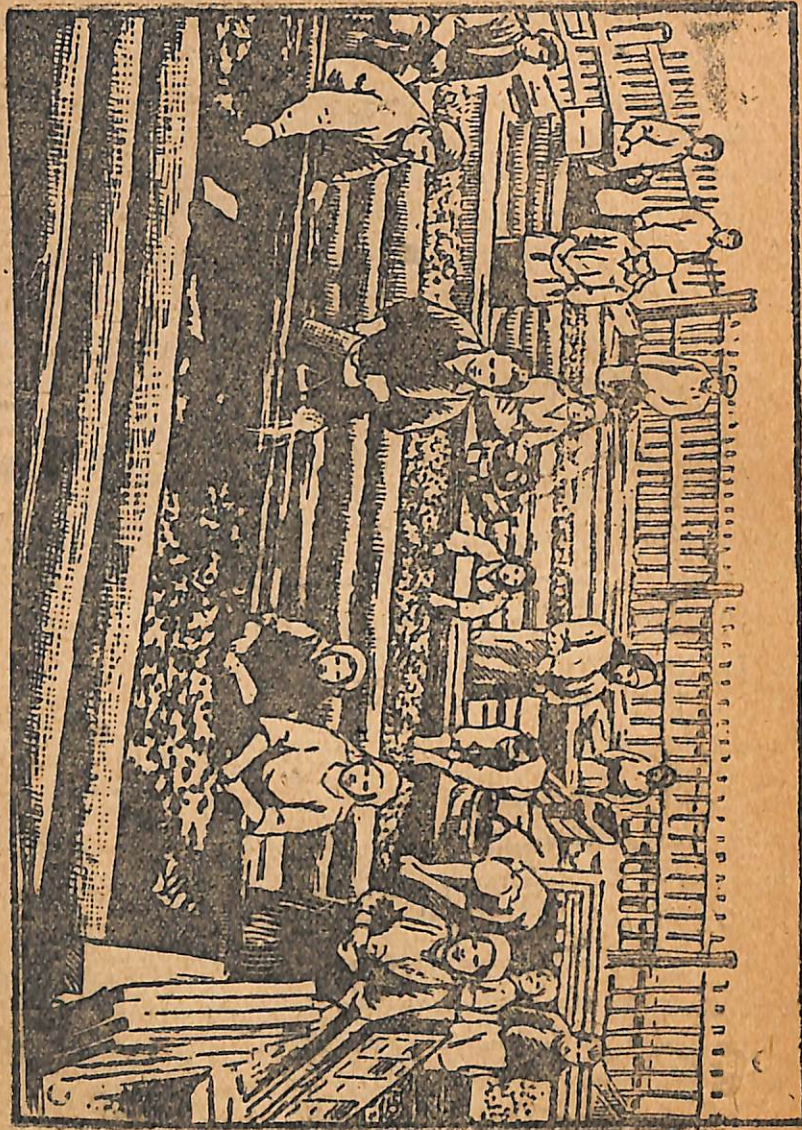
Ավագոտ հողերը հեշտությամբ են մշակվում, բայց պահանջում են պարարտացում: Այդ հողերը կարելի յե պարարտացնել աղբով, տորֆով: Լավ կլինի, յեթե ավելացնենք կավ: Կավի շնորհիվ՝ ավագոտ հողը ավելի լավ ե պահում անձրևային և ձյան ջուրը:

Ավագոտ և կավային հողերը նույնպես՝ պետք են գալիս բանջարանոցների համար: Նրանց կարելի յե պարարտացնել աղբով:

Կավային հողերը դժվարությամբ են մշակվում: Փարնանը նրանք լավ չեն տաքանում: Բայց կավային հողերը կարելի յե լավացնել, ավելացնելով նրանց ավազ և կիր, իսկ ավելի լավ ե ավելցնել տորֆ և մոխիր:

Հարավում բանջարանոցների համար առանձնապես լավ են սղմոտ հողերը: Նրանք գտնվում են գետերի մոտ և յերաշտից չեն վնասվում: Այդ տեսակ տեղերում բանջարանոցները շատ քիչ են ջրում: Բարձր տեղերում գտնվող բանջարանոցները հաճախ պետք ե ջրել:

Ճահճոտ և տորֆով ծածկված հողերը հարկավոր ե չորացնել, այլապես նրանց վրա չի կարելի բանջարանոց ցինել: Բանջարեղենները չեն սիրում, վոր հողի մեջ շատ ջուր կլինի:

Նկ. 2. Տուֆերի տեղափոխումը բանջարանոց:

Ճահճոտ հողերը լավացնում են, ավելացնելով նրանց կիր և կավ: Մանավանդ հարկավոր է կիրը, առանց վերի ճահճոտ հողի վրա բանջարեղենները լավ չեն բանում:

Նկ. 3. Կանանց աշխատանքը՝ բանջարանոցում:
Ջրում են բանջարանոցը:

ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑԻ ՏԵՂԻ ԸՆՏՐՈՒՅՑՈՒՆԸ

Բանջարանոցի համար տեղ պետք է ընտրել ջրի մոտ: Ամառը բանջարանոցը հաճախ պիտի ջրել: Յեթե բանջարանոցը շինվի, որինակ լճակի մոտ, ջրելը հեշտ կլինի:

Ծայրահեղ դեպքում յեթե կոլխոզի ռայոնում վոչ գետ կա և վոչ ել լճակ, բանջարանոցը ջրում են ջրհորի ջրով: Իսկ ընդհանրապես բանջարանոցը ջրհորի կամ ջրանցքի ջրով չպետք է ջրել, — հարկավոր է գետի կամ լճակի ջուր:

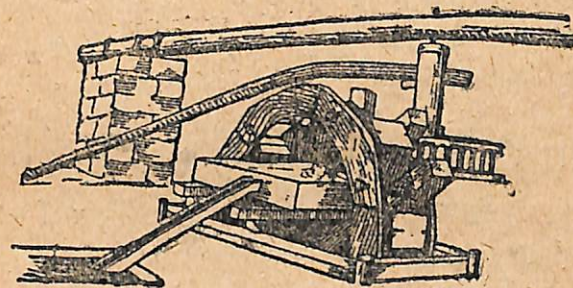
Բուլղարները, վոր փորձված բոստանչիներ են, շինում են մի հասարակ մեքենա, վորով դուրս են քաշում ջուրը ջրհորներից, գետերից և լճակներից: Այդ մեքենան կոչվում է չիգիր:

ՉԻԳԻՐ՝ ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑՆԵՐԸ ՋՐԵԼՈՒ ՇԱՄԱՐ

Չիգիրը հեշտ է շինել: Ջրհորի վրա շինում են մի մեծ փայտյա անիվ, հաղցնում են նրա վրա շրջակապ թուկ: Թուկից կապում են փայտե դուլեր: Յերբ անիվը պտտում է, դուլերը լցվում են ջրով:

Վերև բարձրացրած դուլերից ջուրը թափվում է փայտե արկղի մեջ, վորտեղից փայտե խողովակով վազում է առունների մեջ, իսկ ալյատեղից — բանջարանոցը:

Անիվի մոտ դնում են փայտի ժանանիվ (шестерня), վորը ունի գլանանիվ (վորրակ, вал): Այդ գլանանիվի մեջ մտցնում են լծի ծայրը, վորին լծում են ձին: Չիգիրի բոլոր մասերը շինում են փայտից: Չիգիրի շինությունը շատ թանգ չարժի:

Նկ. 4. Չիգիր — բոստանները ջրելու համար:

Ամենից լավ է շինել բանջարանոցը ալյապի տեղում, վորը ցածր է ջրից, որինակ՝ ցածր է լճակից: Այդ դեպքում ջուրը կարելի չէ բաց թողնել բանջարանոցը և նա ինքը կհոսի առուններով:

Բանջարանոցների համար ամենալավը հարթ կամ շատ քիչ դարիվար հողամասն է:

Թեք գառիվայրերը բանջարանոցների համար անպետք են:

Յերբեմն հարկադրված բանջարանոցները շինում են զառիվայր հողամասերում: Այսպիսի դեպքերում հարավում բանջարանոցը այնպես պիտի շինել, վոր նա նայի դեպի հյուսիս կամ արևմուտք: Հարավում այդ զառիվայրերի վրա աճող բույսերը ավելի քիչ են վնասվում յերաշտից:

Հյուսիսում բույսերը կարիք ունեն արևի շերտությանն ու լույսին: Այստեղ բանջարանոցի զառիվայրը պիտի նայի դեպի հարավ կամ հարավ-արևմուտք: Բանջարանոցի զառիվայրը չպետք է դարձած լինի դեպի արևելք վոչ հարավում և վոչ ել հյուսիսում: Այդ տեսակ բանջարանոցներում բույսերը սաստիկ վնասվում են առաջին ցրտերից:

Յերբեմն ստիպված բանջարանոցի համար տեղ են ընտրում զառիվայրի վրա: Այդ տեսակ տեղում մարգերը պիտի շինել զառիվայրի լայնությամբ, այլ վոչ նրա ուղղությամբ: Լայնությամբ շինված մարգերը պահում են բանջարանոցի վրա անձրևի ջուրը: Այդ կանոնը մանավանդ հարկավոր է չմոռանալ չոր վայրերում:

ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑԻ ՀԱՄԱՐ ՀՈՂ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍԵԼԸ

Բանջարանոցային բույսերը լավ աճելու համար պահանջում են լավ, խնամքով մշակված հող:

Բանջարանոցային հողը հարկավոր է հերկել աշնանից: Հերկած հողը ձմեռը պետք է թողնել չտափանված շերտերով: Հողը սառչում և դառնում է փխրուն, իսկ սառնամանիքները սպանում են նրա մեջ գտնվող վնասակար միջատների սաղմերը: Հերկած հողի շերտերը շատ ձյուն են պահում իրենց մեջ: Նշանակում է, վոր հողը զարնանը յերկար ժամանակ թաց է մնալու:

Գարնանը բանջարանոցը պետք է տափանել: Այդ պետք է անել վորքան կարելի յե վաղ: Վաղ տափանելուց հողի մեջ շատ ջուր է մնում:

Մերմերը ցանելուց կամ տնկելուց մի յերկու որ առաջ բանջարանոցը հարկավոր է մի անգամ ել հերկել: Հերկելուց հետո պետք է տափանել: Յեվ միայն դրանից հետո կարելի յե շինել մարգերը:

Մարգերը կարելի յե շինել ձեռքով, թիյերի ոգնությամբ, Ավելի արագ և աժան է նստում, յեթե մարգերը կտրտվեն միաձի գութանով:

Չոր վայրերում հարկավոր է մարգեր շինել, այլ հարկավոր է միայն թողնել շավիղներ ցանված բույսերի շաքերի մեջ: Խիստ չոր տեղերում, հարավում, հարկավոր են խորացրած մարգեր: Այդ մարգերը նմանվելու յեն լայն առունների:

Իսկ ընդհակառակն, հյուսիսային ռայոններում հարկավոր է բարձր մարգեր շինել — 18-ից մինչև 27 սանտիմետր բարձրությամբ, այսինքն 4—6 վերջով:

Պետք է հիշել, վոր մարգերի վրա հողը ավելի լավ է տաքանում, բայց ավելի շուտ է չորանում:

Մարգերի միջին լայնությունը պիտի լինի մի մետր (մեկ ու կես արշին): Մարգերի մեջ շինում են անցքեր 35 սանտիմետր (կես արշին) լայնությամբ:

Ցածքսից առաջ մարգերի վրայի հողը խնամքով պետք է փափկացնել: Հարկավոր է նաև ջարդել կամ հեռացնել հողի կոշտերը և վոչնչացնել անպետք խոտերի արմատները: Սովորաբար ասում են, բանջարեղենին հարկավոր է վոչ թե հող, այլ բմբուլի անկողին: Այդ դեպքում բանջարանոցը իր շնորհակալությունն է հայտնում մարդուն և տալիս է համեղ, սննդաբար բանջարեղեն:

Բանջարանոցի հողը մաքուր և փափկացրած պիտի պահել ամբողջ ժամանակ, քանի բանում են բանջարեղենները:

Մարզերի յերկարութիւնը պիտի անցնի հարավից դեպի հյուսիս, կամ հարավ-արեւելքից դեպի հյուսիս-արեւմուտք: Դա նրա համար ե, վորպեսզի բոլոր բանջարեղենները համաչափ աճեն:

Յերբ մարզերը ձգված լինին արեւելքից դեպի արեւմուտք, այդ դեպքում բույսերի շարքերը իրար կստվերակալեն, բանջարեղենները կհասունանան զանազան ժամանակ. վոմանք վաղ, վոմանք ուշ: Բանջարեղեններն ել զանազան տեսակ կստացվեն. մի մասը ավելի խոշոր և համեղ կլինի, իսկ մի մասը՝ ավելի մանր և անհամ:

ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑԸ ՊԱՐԱՐՏԱՑՆԵԼՈՒ ՅԵՂԱՆԱԿԸ

Անհրաժեշտ ե պարարտացնել բանջարանոցը: Փորձված բոստանչիւնները պարարտացնում են բանջարանոցային հողը նոսր սև և հող ունեցող ռայոններում, իսկ սև հող չունեցող շրջաններում անհրաժեշտ ե պարարտացնել բանջարանոցը:

Բանջարանոցների համար ամենալավ պարարտանյութ համարվում ե աղբը: Կավային և ավազոտ հողերը, վոր թեթև են համարվում, պետք ե ծածկել կովի և խոզի աղբով, իսկ ծանր (հողերի համար — կավային, — ավելի լավ ե գործածել ձիու և վոչխարի աղբ: Անբերրի կավային հողի մի հեկտարի համար գործ են ածում մինչև 100 տոննա (600 փութ) աղբ:

Լավ պարարտանյութ ե թռչունների ծեռուը, վորը մանրացնում են և բռնով թափում են փոսորակների մեջ բույսերը տնկելու ժամանակ:

Թռչունների ծեռուը կարելի յե թափել նաև մարզերի վրա բույսերի տնկելուց հետո, բայց այդ ծեռուը

ցրել կարելի յե միայն այն ժամանակ, յերբ բույսերը կամրանան, վորովհետև հակառակ դեպքում թռչնի ծեռուը այրում ե կանաչը:

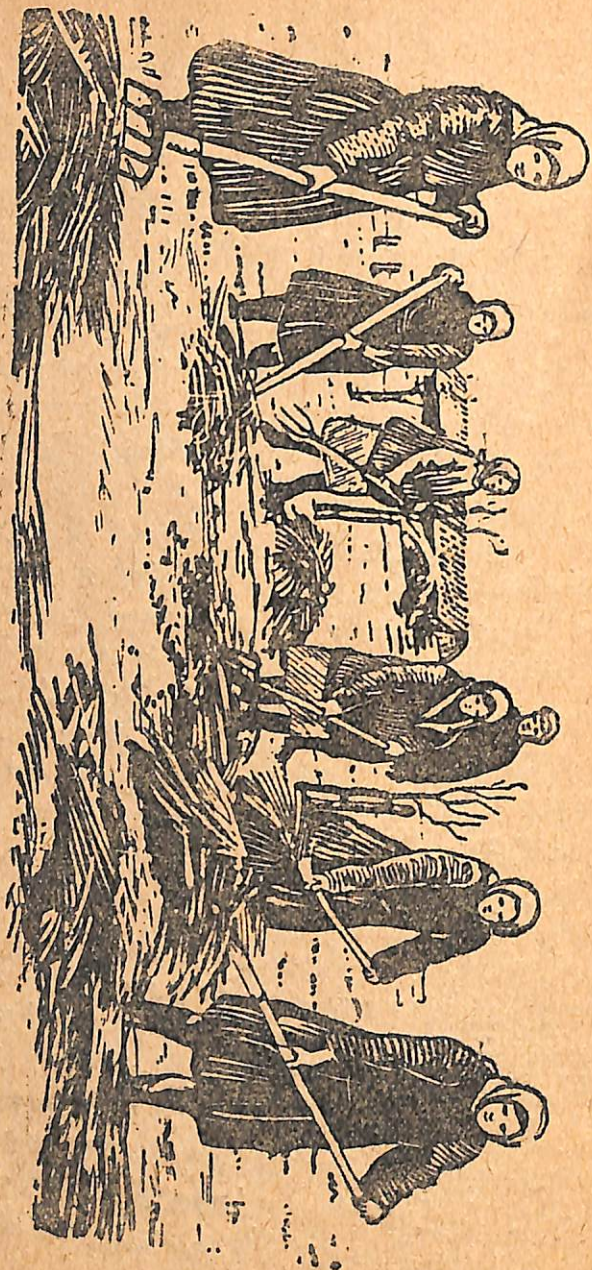
Լավ պարարտանյութ ե համարվում աղբի մզվածքը, վոր շատ հեշտութեամբ ե պատրաստվում: Վերցնում են սովորական տակառը և մինչև կեսը կամ մի քիչ ավելի խրում են հողի մեջ: Այդ նրա համար են անում, վոր տակառը շուտով չփչանա: Հետո տակառը մինչև կեսը լցնում են կովի թարմ աղբով, վրան ածում են այնքան ջուր, վոր մինչև հասնի տակառի յեզրը: Այնուհետև այդ ջրախառն աղբը որեկան յերկու կամ յերեք անգամ խառնում են:

Յերեք-չորս օրից հետո հայտնվում են պղպշակներ: Դա նշանակում ե, վոր աղբային մզվածքը պատրաստ ե:

Այդ մզվածքը գործի գցելուց առաջ պիտի վրան ջուր ածել և խառնել: Մզվածքի մի դուլին պիտի ավելացնել յերեք դուլ ջուր: Մզվածքով կարելի յե ջրել միայն լավ ամրապնդած բույսերը և այն ել անձրևից կամ ջուր ցանելուց հետո միայն: Յեթե մզվածքը թափես չոր գետնի վրա, բույսերը կայրվեն:

Շատ լավ պարարտանյութ ե համարվում սովորական վառարանային մոխիրը, վորով մանաւանդ լավ կլինի պարարտացնել կարտոֆել և արմատապտուղներ ցանելու համար նշանակված հողը: Մի հեկտար հողին գնում ե մոտ 17 ցենտներ (100 փթի չափ) մոխիր:

Լավ կլինի պարարտացնել հողը նաև փոշիներով, այսինքն արհեստական կամ հանքային պարարտանյութերով: Որինակ ծծմբաթթու ավազածինը (сернокислый аммоний) նպաստում ե տերևների, ցողունների և արմատների աճմանը:

Ծծմբաթթու ավազակածնով պարարտացնում են հողը
դարձանը, ցանքսից քիչ առաջ: Մի հեկտար հողին
գնում է յերկու և կես ցենտներ (15 փուլթ) ավազակածին:
Մյուս «փոշիներից» բանջարանոցի համար լավ են սու-
պերֆոսֆատը և վոսկորի ալյուրը:

Դրանց թափում են հողի մեջ ցանքսից առաջ. վոս-
կորի ալյուրը աշնանը, իսկ սուպերֆոսֆատը՝ ուղիղ
ցանքսից առաջ: Մի հեկտար հողի վրա պիտի ածել 4 ցենտ-
ներ (24 փուլթ) սուպերֆոսֆատ և 4 ցենտներ վոսկորի ալյուր:

ԻՆՁՊԵՍ ՎԱՐԵԼ ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մի այսպիսի առած կա — «հացի վրա վոր հաց ցանես,
վոչ, կկալես, վոչ ել կերնես»: Սա վերաբերում է նաև
բանջարանոցին: Յեթե կաղամբի վրա կաղամբ ցանես և
ճակնդեղի վրա ճակնդեղ, այն ժամանակ հյուսիսում
կմնաս առանց շիբի, իսկ հարավում՝ առանց բորշի:
Բանջարանոցն ել պիտի ունենա իր ցանքսա-
փոխությունը:

Բանջարանոցային ցանքսափոխությունը լինում է
յերկդաշտյան, յեռադաշտյան և չորս դաշ-
տյան: Ամենից լավը չորսդաշտյան ցանքսափոխու-
թյունն է: Սակայն չորսդաշտյան ցանքսափոխությունը
ամեն տեղ ել չի կարելի կիրառել: Յեթե հողը աղքատ է,
այդ դեպքում պետք է մտցնել յերկդաշտյան ցանքսա-
փոխություն:

Յերկդաշտյան ցանքսափոխության դեպ-
քում բանջարանոցը պարարտացնում են աղբով յերկու
տարին մի անգամ: Այս տեսակ ցանքսափոխություն պիտի
լինի այն ուսյուններում, վորտեղ հողը աղքատ է և շուտ-
շուտ չպարարտանցնելու դեպքում լավ բերք չի տա:

2 որս դաշտ յանցանքս աստիճանով յանդիման հոգը պարարտացնում են չորս տարին մի անգամ: Այդ ցանքս աստիճանով յուներ կիրառվում է միայն այն ռայոններում, վերտեղ լավ սեահող կա:

Բանջարանոցային վոչ բոլոր բույսերն են սիրում թարմ աղբով պարարտացումն: Յեթե, որինաւ, թարմ աղբի վրա ցանենք սխեռ կամ լոբի, կարող ենք ստանալ միայն ցողուններ և տերեւներ. վոչ սխեռ կտեսնենք և վոչ ել լոբի:

Աղբով պարարտացնելու յերկրորդ տարին
կարելի չէ ցանել. վարունգ, կարկաժ, պոմիդոր, բադը-
ջան, կանաչ սոխ, պղպեղ և ծաղկալոր կադամբ:

Աղքատ հողի վրա յերկդաշտյան ցանքափոխության դեպքում ցանում են այլ կերպ: Աղբով պարարտացնելու առաջին տարին այստեղ կարելի յե ցանել բացի հիշածներէյ նաև վարունգ, դդում, ճակնդեղ և կանաչ սոխ:

Պետք է խախտ հետևել, վոր յուրաքանչյուր բան-
ջարեղեն ցանկի իր ժամանակին հողը աղբով պարար-
տացնելուց հետո: Չի կարելի թուլլ տալ, վոր բանջարե-
ղենները առաջ անցնեն կամ յետ մեան իրենց հերթից:

Բանջարանոցային մի քանի բույսերի հասունանալու համար պահանջվում է շատ ժամանակ: Հյուսիսում ամառը կարճ է, չի բավականանում: Այս տեսակ բույսերի սերմերը ցանում են ջերմոցներում վաղ գարնանը, իսկ յերբնն նաև ձմռանը: Յերբ գալիս է տաք յեղանակը, հանում են բույսերը ջերմոցներից և տնկում են մարգերում: Ջերմոցներում գանձող ջահեյ բույսերը կոչվում են տեղափոխող բույսեր (рассада):

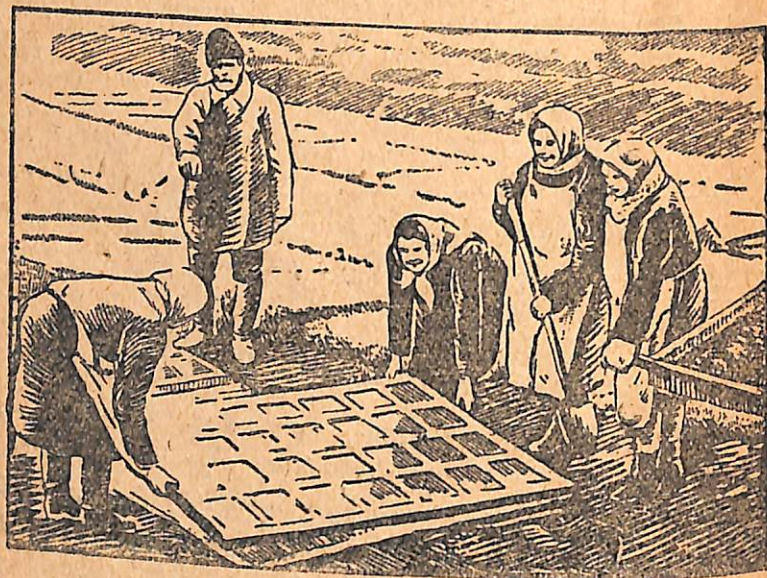
Յուրա շերմոց շինելը հեշտ է։ Սովորական մարզը կամ
նրա մի մասը շրջապատում են տախտակյա փոքրիկ ցան-
կապատով, վորը ունենում է մի մեար (մեկ ու կես ար-
շին) բարձրություն։ Դիշերները և ցուրտ ժամանակ այս-

տեսակ ցանկապատած մարդը վերելից ծածկում են խտրով կամ ճիլովով: Յուրա ջերմոցները կոչվում են նաև տնկարաններ:

Յուրա ջերմոցներում աճեցնում են կաղամբ, կովա-կաղամբ և սիամի կաղամբ (кольраби):

Տաք ջերմոցներ շինելը ավելի դժվար է: Դրա համար պետք է ընտրել չոր և արևից լավ լուսավոր-վող տեղ:

Նկ. 7. Ջերմոցների խնամքը: Դոմադը են թափում:

Տաք ջերմոցի համար փորում են փոս 2 մետր (3 արշին) լայնությամբ 6 մետրի չափ (10 արշին) յերկարու-թյամբ: Փոսի խորությունը պիտի լինի 71 սանտիմետրից (մի արշին) վոչ պակաս: Հյուսիսում փոսի խորությունը կարելի չե հասցնել մի մետրի (մեկ ու կես արշին): Փոսի յերկարությունն ու լայնությունը կարելի չե պակսեցնել ըստ ցանկություն:

Յերբ փոսը պատրաստ է, դա շրջապատում են դե-րանների կտորներով կամ հաստ տախտակներից շինած վանդակով: Վանդակի պատերը շինվում են զանազան բարձրությամբ: Հյուսիսին նայող պատը յերկու անգամ բարձր պիտի լինի հարավին նայողից: Այդ նրա համար է, վերպեսզի բույսերը շատ լույս և ջերմություն ստանան արևից: Նույն նպատակով ջերմոցի փոսի յերկարությունը ձգված է լինում արևելքից արևմուտք: Ջերմոցի այստե-սակ դրույթի դեպքում այնտեղ աճում են լավ բույսեր: Դրաի կողմից ջերմոցի վանդակը հարկավոր է մինչև վերը ծածկել հողով, փորի շնորհիվ ջերմոցում ջերմությունը ավելի լավ է պահպանվում:

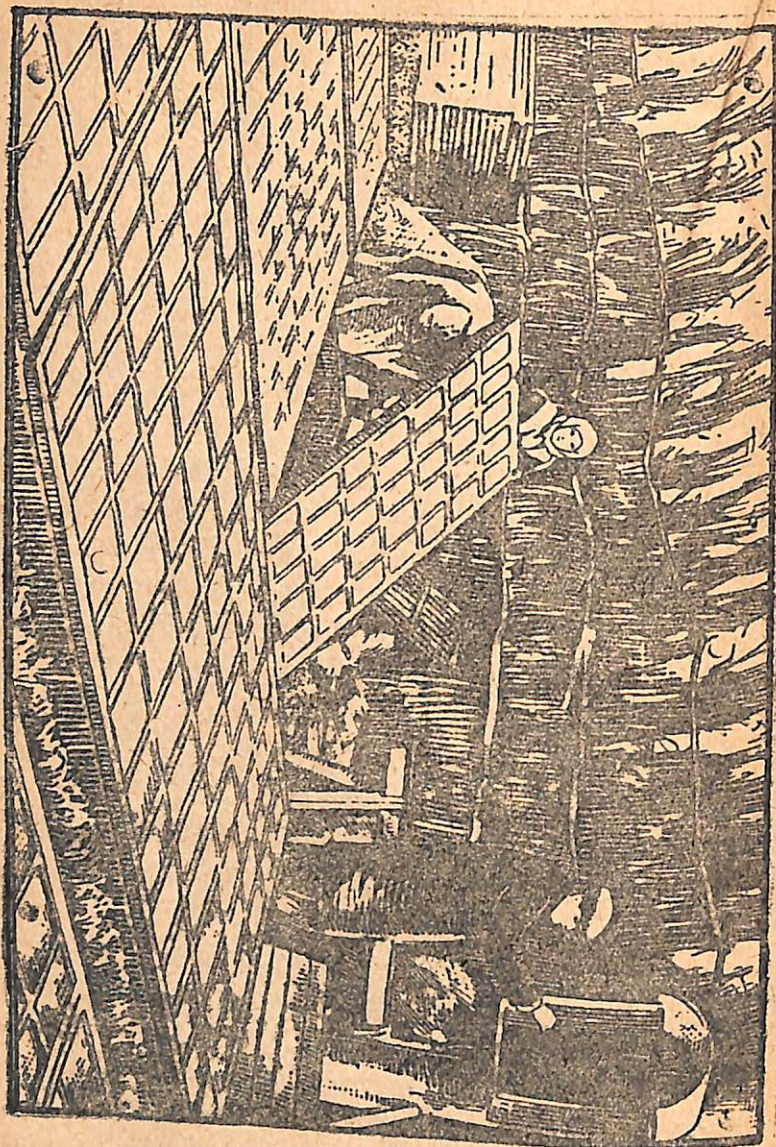
Ջերմոցը պետք է նախապատրաստել բանջարանոցա-յին սերմերի ցանքսի համար: Այսպես են անում: Ցանքսից 10 կամ 12 որ առաջ ջերմոցները մինչև վերը լցնում են լավ չայրված աղբով: Աղբը փխրուն դրությամբ են լցնում:

Դրանից յերկու կամ յերեք որ անցած աղբը նստում է և սկսում է տաքանալ: Այդ ժամանակ հարկավոր է լավ կոխկոտել աղբը:

Այնուհետև աղբի վրա ածում են փխրուն հող: Հողի շերտի հաստությունը պիտի լինի 14—18 սան-տիմետր (3—4 վերշով): Ջերմոցը պատրաստ է: Դա ծած-կում են ապակեպատ փայտյա շրջանակով:

Ջերմոցները պետք է լցնել ձիու աղբով: Կովի աղբից ջերմոցում առաջանում են բույսերի համար վնասակար սունկեր: Յեթե սունկերը արդեն կան, հարկավոր է վոչն-սացնել նրանց, հանել ու դեն շարտել, իսկ գոյացած փո-սերը ծածկել մոխիրով:

Ջերմոցին հարկավոր է միայն ձիու թարմ աղբ, փորը պետք է ջերմոցում այրվի և տաքություն տա: Հենց այս նպատակով էլ դնում են աղբը ջերմոցներում: Վերպեսզի

ճիշտ աղբը խալառ չայրվի ժամանակից առաջ, դարսում են փոքրիկ կույտերով: Բայց կարելի չե՝ աղբը պահել մի մեծ կույտով: Այդ դեպքում աղբակույտը պետք է լավ կոխկռտել այնպես, վոր ողը չկարողանա անցնել նրա մեջ: Աղբը ջերմոցը լցնելուց առաջ պետք է փերուն դարձնել:

ՑԱՆՔԱԸ ՋԵՐՄՈՑՈՒՄ

Տեղափոխելու համար աճեցնում են հետևյալ բանջարեղենները. հասարակ և ծաղկավոր կաղամբը, կովակաղամբը, սիամի կաղամբը բաղրջանը, պոմիդորը, կարմիր պղպեղը և կանաչ սոխը:

Այդ բանջարեղենների բույսերը ժամանակին ունենալու համար հարկավոր է ցանել նրանց սերմերը ջերմոցներում: Այդ պետք է անել տաք որերը մեկ և նույնիսկ յերկու ամիս հասնելուց առաջ:

Պղպեղը, պոմիդորը և կանաչ սոխը կարելի չե՝ ցանել ջերմոցներում մարտի սկզբին:

Ջերմոցներում սերմերը աշտի ցանել շաբաթերով:

Շաբաթավոր ցանքսի համար ջերմոցներում անց են կացնում փոքրիկ ափսյուներ 2 սանտիմետր (կես վերջոկ) խորությամբ: Ափսյուների միջի տարածությունը պիտի լինի 7 սանտիմետր (մեկ ու կես վերջոկ): Այդ ափսյուների մեջ ցանում են սերմերը:

Ցանած սերմերը պիտի ծածկել հողով: Լավ բոստանչիները լցնում են բանջարանոցային հողով մաղը և հետո մաղում են հողը ափսյուների վրա:

Ցանքը ջերմոցներում անպատճառ պետք է ջրել: Ջրելու համար հարկավոր է գործածել գոլ ջուր, վորի ջերմությունը հավասար լինի նոր կթած կաթի ջերմությանը: Ջուրը զգուշությամբ լցնում են մանր ցանցով պատած ցնցուղից: Անդգուշ ջրելով կարելի չե՝ սերմերը կուտակել իրար վրա:

ԲՈՒՅՍԵՐԻ ԽՆԱՄՔԸ

Ջերմոցներում յերևացող ծիլերին պետք է խնամքով հետևել: Բայց դա դժվար բան չէ: Այդ կարող են մեծ հաշտությամբ անել ծերերն ու դեռահասները:

Ծիլերը ջերմոցներում ամեն որ պետք է երանանել, պոսինճն քամուկն տալ: Այդ պետք է անել որվա ամենատաք ժամանակը: Բացում են շրջանակը քամու հակառակ կողմից, վորպեսզի քամին չփչի ջերմոցի մեջ: Ցուրտ որերին շրջանակը միայն պետք է բանալ և իսկույն ծածկել:

Յերբ հողը ջերմոցում կսկսի չորանալ, հարկավոր է ջրել գոլ ջրով: Բայց հաճախ ջրելը վնասակար է: Դրանից ջերմոցներում խոնավութուն է առաջ գալիս:

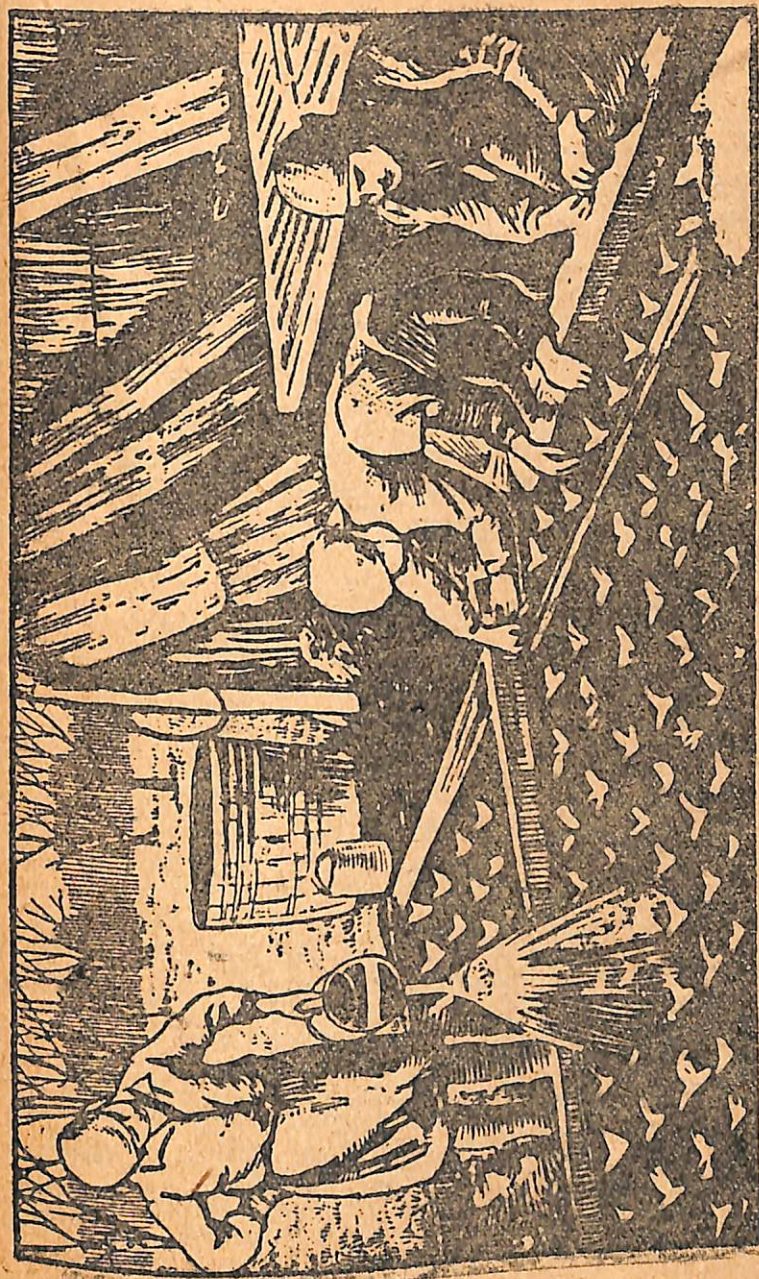
Յերբ ջերմոցային ծիլերը կհանեն մեկ կամ յերկու իսկական տերևներ, նրանց պետք է հեռացնել իրարուց: Հարկավոր է տեղափոխել 9—13 սանտիմետր (2—3 վերջով) մեկ-մեկուց հեռու:

Տեղափոխութունից առաջ ջահել բույսերի արմատները մի քիչ պետք է կտրել: Դրանից բույսերի արմատները ավելի լավ են զարգանում և դառնում են ամուր և ուժեղ:

Այնուհետև բույսը նորից տեղափոխում են ջերմոցը: Յերբեմն դա տնկում են ցուրտ ջերմոցում և այնտեղից ուղղակի բանջարանոցում: Այդ դեպքում հարմարվում են յեղանակին:

Բայց լավ կլինի, յեթե մարզերը տեղափոխելուց առաջ բույսերն ընտելանան ազատ ողին: Այդ պետք է սկսել բանջարանոցը տեղափոխելուց յերկու շաբաթ առաջ:

Սկզբում ջերմոցներից հանում են շրջանակները միայն ցերեկը: Մի քիչ անց հանում են շրջանակները

Նկ. 9. Տոնկերի արմատնառումը:

նաև գիշերը, յեթե միայն ցուրտ յեղանակ չի սպառնում: Մարգերը տեղափոխելուց մի քանի օր առաջ ջերմոցները ամբողջ օրը բաց են մնում:

Շատ ել չպետք է շտապել բույսերը բանջարանոց տեղափոխել: Ավելի լավ է յերկու-յերեք օր ել սպասել:

Ջերմոցների մեջ բույսերը ավելի շատ պետք է լինեն, քան պահանջվում է մարգերը տեղափոխելու համար: Յերբեմն, չնայած բոլոր զգուշավոր միջոցներին, տեխնիկաժ բույսերի մի մասը վնասվում է ցրտից, կամ չորանում է արևի տակ: Յերբեմն բույսերի մի մասը չի ծաղկում, վորովհետև լավ չեն տեղափոխել և վերատնկել: Բույսերի պաշար ունենալով ջերմոցներում, կարելի չի հուսալ, վոր բանջարանոցների մարգերը դատարկ չեն մնա:

Բաց մարգերի մեջ ամենից առաջ տեղափոխում են կաղամբը: Կաղամբը կարելի չի տեղափոխել արդեն այն ժամանակ, յերբ սկսում է հացի վաղ գարնանացանը:

Բույսերը հանելուց յերկու ժամ առաջ ջերմոցի հողը առատորեն պետք է ջրել: Դրանից հողը փափկում է և կոչում է բույսի արմատներին: Բույսը պետք է դուրս բերել հողի հետ միասին զգուշությամբ: Փոքրիկ արմատները կտրելը զնասակար է:

Բույսերի տեղափոխությունը մարգերի մեջ պետք է կատարել յերեկոյան դեմ կամ ամպամած յեղանակով: Յեթե հարկավոր է լինում տնկել արևոտ ժամանակ, այդ դեպքում տեղափոխվող բույսը պիտի վարագուրել հարդով, խոտով կամ տերևներով ծածկված բարակ ճյուղերով:

Տեղափոխությունը կատարում են այսպես: Մարգում, առաջուց նշանակված տեղը խրում են հողի մեջ ցից, չետո հանում են ցիցը և ստացված փոսի մեջ տնկում են ջահել բույսը:

Մարգի մեջ բույսը պիտի տնկել յերկու սանտիմետր ավելի խոր, քան ջերմոցում: Բույսի արմատները փոսի մեջ պետք է լավ ուղղել: Վորովման կամ ճմլված արմատները կարող են փլթել և բույսը այսպիսով կվնասվի:

Նկ. 10. Բանջարեղենների տնկումը բոստանում:

Ցիցի փոխարեն փոսը փորելու համար ավելի հարմարեզործածել փայտյա փոքրիկ թի, վորով ավելի հեշտ է լայն փոս շինել, քան ցցով, իսկ լայն փոսի մեջ ավելի լավ կարելի չի ուղղել բույսի արմատները: Վերատնկելուց հետո հարկավոր է տնկած բույսի շուրջը հողը պինդ ճմլել: Ճմլել հարկավոր է ձեռքով, այլ վոչ թե կոշիկով, ինչպես անում են գյուղացիներից վոմանք: Տեղափոխված բույսը իսկույն պետք է ջրել:

ՍԵՐՄԵՐԻ ՑԱՆՔԱՆ ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑՈՒՄ

Բանջարանոցային շատ սերմեր ցանվում են ուղղակի բանջարանոցում: Սիսեռի, մաղդանոսի և գաղարի սերմերը կարելի չի ցանել շատ վաղ, հենց վոր հողը չորանա: Գաղարի, մաղդանոսի և սիսեռի բողբոջները առավոտյան

ցրտերից չեն վախենում: Բացի դրանից, այդ բույսերի սերմերը յերկար ժամանակ են պահպանվում ծլելու համար: Յեթե պատահում ե, վոր բանջարանոցը ուշ են ցանում, այն ժամանակ այդպես յերկար ծլող սերմերը թրջում են կամ ուղղակի ծլեցնում են ջրի մեջ: Դրանով նրանք ավելի շուտ են ծլում:

Թրջում են այս ձևով. սերմերը կապում են շորի կտորի մեջ և կես որով դցում են ջրի մեջ, այնուհետև հանում են ջրից և բարակ շերտով ածում են ավսեյի վրա:

Նկ. 11. Կարկած:

Ավսեն ծածկում են թաց շորով և դնում են տաք տեղ: Այստեղ սերմերը պետք է պահել յերեք ու, մինչև վոր յերևան կգան ծիլերը: Հենց վոր բողբոջները հայտնվեցին, իսկույն պետք է ցանել սերմերը: Յեթե թողնենք, վոր ծիլերը աճեն, նրանք կկո-

տրավեն և սերմերը կվոչնչանան:

Տաք տեղում ավսեյի վրա սերմերը պետք է պահել թաց: Հենց վոր նրանք սկսեն չորանալ, պետք է ջուր սրսկել նրանց վրա: Շորը, վորով ծածկվում են սերմերը, նույնպես պետք է թրջել, իսկ ավսեյի մեջ, վորտեղ սերմերն են ընկած, ջուր չպետք է լինի: Սերմերի աճման համար ող է հարկավոր, իսկ ջուրը դրան կխանգարի:

Սերմերը ավսեյի վրա պետք է նաև «քամուն տալ», Դրա համար որվա մեջ յերեք անգամ խառնում են սերմերը ձեռքով կամ փոքրիկ թիյով:

Մարզերի ցանքսը պետք է շարքավոր լինի: Յեթե ցաք ու ցրիվ լինի ցանքսը, այն ժամանակ բողբոջ-

ները և աղա նաև բանջարեղենը վառ տեսակի կլինին: Բացի այդ, ցաք ու ցրիվ ցանած մարզերը խնամելը ավելի դժվար է, քան շարքավոր ցանքսը:

Ցանելուց առաջ մարզերը պիտի հարթել յերկաթե փոցխով, վորպեսզի նրանց վրա փոսեր կամ խոչեր չլինեն: Մարզերի վրայից պիտի մաքրել բոլոր անպետք խոտերը:

Շարքավոր ցանքսի ժամանակ սերմերի աղոսիկները պետք է անցկացնել մարզերի և՛ լայնությամբ և՛ յերկարությամբ: Շարքերը լայնությամբ շինվում են գազարի, մաղդանոսի, ճակնդեղի և ստեպղինի (пастернак) համար:

Նկ. 12. Սպանաղ:

Այդ դեպքում աշնանը հեշտ կլինի հանել արմատները: Միսեռ, լոբին և բակլան հարկավոր է ցանել մարզերի յերկարությամբ: Վարունգը ցանում են և՛ լայնությամբ, և՛ յերկարությամբ: Բարձրացող լոբին, վորը հարկավոր է լինում կապել ցիցերից, դդումը, կարկածը, վարունգը, ձմերուկը և սեխը ցանում են բներով: Դրանց բները շինում են կանոնավոր շարքերով: Ամեն մի բնի մեջ դնում են յերեք սերմ: Ցանքսի համար ակոսիկներ անցկացնելը ավելի հարմար է բարակ թուփ ոգնությամբ:

Խոշոր բանջարանոցներ ունեցող կոլխոզները պետք է բանջարանոցային սերմեր ցանելու համար ձեռք բերեն «պլանետ» կոչվող ցանիչներ: «Պլանետը» ցանում է շարքերով, վորոնք իրարուց հեռու յեն գտնվում 18 սանտիմետր (4 վերշոկ):

Յեթե ցանիչ չկա, այն ժամանակ սերմերը ցանում են ձեռքով: Բայց ավելի լավ է այսպես անել. ածել սերմերը շի-

ցրտերից չեն վախենում: Բացի գրանից, այդ բույսերի սերմերը յերկար ժամանակ են պահպանվում ծլելու համար: Յեթե պատահում ե, վոր բանջարանոցը ուշ են ցանում, այն ժամանակ այդպես յերկար ծլող սերմերը թրջում են կամ ուղղակի ծլեցնում են ջրի մեջ: Դրանով նրանք ավելի շուտ են ծլում:

Թրջում են այս ձևով. սերմերը կապում են շորի կտորի մեջ և կես որով գցում են ջրի մեջ, այնուհետև հանում են ջրից և բարակ շերտով ածում են ափսեյի վրա:

Նկ. 11. Կարկաժ:

տրտվեն և սերմերը կլօշնչանան:

Տաք տեղում ափսեյի վրա սերմերը պետք է պահել թաց: Հենց վոր նրանք սկսեն չորանալ, պետք է ջուր սրսկել նրանց վրա: Շուրջ, վորով ծածկվում են սերմերը, նույնպես պետք է թրջել, իսկ ափսեյի մեջ, վորտեղ սերմերն են ընկած, ջուր չպետք է լինի: Սերմերի աճման համար ոգ է հարկավոր, իսկ ջուրը դրան կխանգարի:

Սերմերը ափսեյի վրա պետք է նաև ճշամուկ տալ: Դրա համար որվա մեջ յերեք անգամ խառնում են սերմերը ձեռքով կամ փոքրիկ թիյով:

Մարգերի ցանքսը պետք է շարքավոր լինի: Յեթե ցած ու ցրիվ լինի ցանքսը, այն ժամանակ բողբոջ-

ները և ապա նաև բանջարեղենը վատ տեսակի կլինին: Բացի այդ, ցած ու ցրիվ ցանած մարգերը խնամելը ավելի դժվար է, քան շարքավոր ցանքսը:

Ցանելուց առաջ մարգերը պիտի հարթել յերկաթե փոցխով, վորպեսզի նրանց վրա փոսեր կամ խոչեր չլինեն: Մարգերի վրայից պիտի մաքրել բոլոր անպետք խոտերը:

Շարքավոր ցանքսի ժամանակ սերմերի ափսեյները պետք է անցկացնել մարգերի և՛ լայնությամբ և՛ յերկարությամբ: Շարքերը լայնությամբ շինվում են գազարի, մազդանոսի, ճակնդեղի և ստեպղինի (пастернак) համար:

Նկ. 12. Սպանաղ:

Այդ դեպքում աշնանը հեշտ կլինի հանել արմատները:

Սիսեռը, լոբին և բակլան հարկավոր է ցանել մարգերի յերկարությամբ: Վարունգը ցանում են և՛ լայնությամբ, և՛ յերկարությամբ: Բարձրացող լոբին, վորը հարկավոր է լինում կապել ցիցերից, դդումը, կարկաժը, վարունգը, ձմերուկը և սեխը ցանում են բներով: Դրանց բները շինում են կանոնավոր շարքերով: Ամեն մի բնի մեջ դնում են յերեք սերմ: Ցանքսի համար ափսեյներ անցկացնելը ավելի հարմար է բարակ թուփի ոգնությամբ:

Խոշոր բանջարանոցներ ունեցող կոլխոզները պետք է բանջարանոցային սերմեր ցանելու համար ձեռք բերեն «պլանետ» կոչվող ցանիչներ: «Պլանետը» ցանում է շարքերով, վորոնք իրարուց հեռու յեն գտնվում 18 սանտիմետր (4 վերշոկ):

Յեթե ցանիչ չկա, այն ժամանակ սերմերը ցանում են ձեռքով: Բայց ավելի լավ է այսպես անել. ածել սերմերը շի-

մեջ, շնի բերանը ծածկել խցանով, իսկ խցանի մեջ անց-
կացնել սաղի փետրից մի կտոր:

Այդ պարզ գործիքի ոգնությամբ կարելի յե ավելի համա-
չափ ցանքս անել, քան ձեռքով: Սերմ ել ավելի քիչ կգնա:

Ակոսիկների մեջ սերմերը ծածկում են փոքրի հակա-
ռակ կողմով: Ակոսիկները ծածկում են լղձած և փխրուն
հողով: Մարգերում սերմերը պիտի ծածկել հողի բարակ
շերտով, մանավանդ այնպիսի մանր սերմերը, ինչպես
մաղդանոսինն է, ստեպղինինը և գաղարինը:

Յեթե հողը չոր է, ցանքսից հետո պետք է ջրել: Ծիլ
հանած սերմերի ցանքսը պիտի ջրել նաև այն ժամանակ,
յերբ հողը խոնավ է:

ԲԱՆՁԱՐԱՆՈՑԱՅԻՆ ՍԵՐՄԵՐԸ ԻՆՉՊԵՍ ՓՈՐՁԵԼ, ԹԵ ՊԵՏՔԱԿԱՆ ԵՆ

Բանջարանոցային զանազան տեսակ բույսերի սեր-
մերը պահպանվում են զանազան տարիների ընթացքում:
Վարունգի սերմերը կարող են մնալ սառը տարի և չեն
կորցնի իրենց բանելու ընդունակութունը:

Իսկ պոմիդորի, սոխի, լոբու, սիսեռի և մաղդանոսի
սերմերը յերեք տարուց հետո անպետք են դառնում:

Կաղամբի, ճակնդեղի, բողկի, կովակաղամբի, սելի
և ձմերուկի սերմերը կորցնում են բանելու ընդունակու-
թյունը հինգ տարուց հետո: Գաղարի սերմերը պիտանի
յեն ցանքսի համար չորս տարի: Դդումի և կարկաժի սեր-
մերը կարող են մնալ վեց տարի: Յեթե սերմերը գնվում են
կողմնակի մարդկանցից և հայտնի չե, թե քանի տարի յեն
նրանք ընկած մնացել, այդ դեպքում ցանքսից առաջ
պետք է փորձել նրանց պետքականությունը:

Այդ փորձը կատարվում է հասարակ կերպով: Ամեն մի
սերմից համրում են հարյուր հատիկ, ըստ վորում հա-

տիկները վերցնում են առանց ընտրության, և՛ լավերը,
և՛ վատերը: Այդ մի արկղի կամ ավսեյի մեջ ածում են
ավազ, վորը լավ ջրում են, հետո թափում են նրա վրա
համրած հատիկները, արկղը կամ ավսեն ծածկում են
շորով և դնում են մի տաք տեղ:

Մի ավսեյի մեջ կարելի յե ածել միայն մի տեսակի
սերմահատիկ: Յեթե ավսեյի ավազը սկսի չորանալ, պետք
է աղ ջրել գոլ ջրով: Յերբ սերմերը սկսում են բողբոջել,
այդ բողբոջները ընտրում են և հաշվեգրում, թե վոր-
քանն է ծիլ տվել: Ավսեյի մեջ մնացած սերմերը, վորոնք
յերկար ժամանակ չեն ծլում, — անպետք են:

Յեթե հարյուր սերմից ծիլ
է տալիս 80-ը, նշանակում է,
վոր սերմերը լավն են, թարմ են,
իսկ յեթե հարյուրից ծիլ է տալիս
40-ից, նույնիսկ 60-ից պա-
կաս սերմ, — նշանակում
է, վոր սերմերը վատն են,
հնացած են:

Հին սերմերը պետք է փո-
խարինել նորերով:

Մաղդանոսի, ստեպղինի և սպանաղի սերմերը հա-
մարվում են լավ, յեթե հարյուրից 60-ը, նույնիսկ 50-ը
ծիլ է տալիս: Սամիթի սերմերը լավ են համարվում, յեթե
հարյուրից ծիլ է տալիս 40-ը:

ԻՆՉՔԱՆ ԲԱՆՁԱՐԱՆՈՑԱՅԻՆ ՍԵՐՄ Ե ՀԱՐԿԱՎՈՐ ՄԻ ՀԵԿՏԱՐԻՆ

Բանջարանոցի մի հեկտարի համար պահանջվում է զա-
նազան ջանակությամբ սերմեր՝ նայած, թե ինչ սերմեր են:

Վարը մենք ցույց ենք տալիս, թե ամեն մի սերմից
ինչքան է պահանջվում մի հեկտար ցանելու համար:

Նկ. 13. Սալաթ:

Նկ. 14. Միամի կաղամբ (Կոյլըտրի)

ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑՆԵՐԻ ԽՆԱՄՔԸ

Լավ կխնամես բարձրանոցը, լավ ել բերք կստանաս։ Վատ խնամքը լավ բերք չի տա։ Վերցնենք կարտոֆելը։

Նկ. 15. Արմատային ցեկորի

Գյուղական դաշտերում վատ խնամք լինելու պատճառով մի հեկտարից ստացվում է ամենաշատը 200 ցենտներ կարտոֆել։ Այն ինչ լավ խնամք տանելու դեպքում

կարելի չե ստանալ մի հեկտարից մինչև 700 ցենտներ կարտոֆել։ Սա նշանակում է, վոր բանջարանոցի խնամքի համար գործադրվող աշխատանքը իդուր չի կորչում։

Նկ. 16. Գլուխ սոխ։

Ամենից առաջ պետք է հետևել, վոր բանջարանոցի հողը շատ չչորանա։ Յեթե քիչ անձրևներ են լինում, պետք է բանջարանոցը ջրել։ Սուանձնապես պետք է հետևել մատաղ բույսերին։ Յերաշտ ժամանակ հարկավոր է ջրել ամիսը յերկու անգամ։ Յեթե բանջարանոցը ջրվի ցերեկով, ջուրը շուտով կգոլորչիանա։ Մանավանդ պետք է ջրել կաղամբի և պոմիդորի յանել բույսերը։

Նկ. 17. Բակլա։

Վորպեսզի դատարկ տեղեր չմնան, բանջարեղեն պետք է ցանել ավելի, քան կարող են բանել։ Յերբ ծիլերը ամրանան մարգերում,

նրանց հարկավոր ե ցնցել, իրարից հեռացնել: Սա պետք է անել վոչ միանգամից, այլ աստիճանաբար: Առաջին անգամ պոկում են բույսերը միայն այնտեղ, վորտեղ նրանք չափազանց խիտ են աճում: Յերբ բույսերը լավ պնդեն, նրանց կարելի չե վերջնականապես հեռացնել իրարից:

Նկ. 18. Կանաչ սոխ:

Մնապետք խոտեր բանջարանոցում ամենեին չպետք է լինեն: Նրանք խեղդում են բանջարանոցային բույսերը և հողից ստացվող սնունդը խլում են նրանցից: Մնապետք խոտերը հարկավոր ե հանել ձեռքով կամ արմատից խորը կտրել մկրատով:

Հարկավոր ե հետևել, վոր բանջարանոցի հողը ամբողջ ժամանակ փխրուն լինի: Այդ տեսակ հողը ավելի լավ ե պահպանում ջրահյութը Բանջարանոցի հողը փխրեցնել

հարկավոր ե բրիչով: Բանջարանոցային հողը կարելի չե հերկել ձեռքի ափսամբոր «պլանետով»: Այն բանջարեղենների շարքամեջերը, վորոնք իրարից հեռու չեն գըրանվում, ինչպես ձմերուկը և կաղամբը, կարելի չե մշակել ձիյակիր ափսամբոր գործիքով:

ԻՆՉ ԲՈՒՅԱՆՐ ՊԵՏՔ Ե ՏՆԿԵԼ ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑՈՒՄ

Գլխավոր բանջարեղենները, վորոնք առանձնապես հարկավոր են անողի համար և բնուում են խՍՀ Միության բոլոր ռայոններում, հետևյալներն են. կաղամբ, գազար, ձախնդեղ, պոմիդոր, վարունգ, գլուխ սոխ, սխեռ և ուսասկան բակլա: Հետևաբար առաջին հերթին պետք ե դրանք տնկել: Բայց հարկավոր ե բուսցնել ուրիշ բան-

ջարեղեններ ևս, ինչպես որինակ, բողկ, ռեզիսկա, սալաթ, սոլանադ, դդում, կարկաժ, լոբի և այլն:

Նկ. 19. Լավ մշակած բուստանը լավ բերք ե տալիս:

Բանջարանոցային յուրաքանչյուր բույս դարգանում ե իրատեսակ, այդ պատճառով ել մի քանիսը դրանցից

կարելի յե տնկել ավելի խիտ, մյուսները ավելի նոսր։
Վոմանք սիրում են աղբային թարմ պարարտացումն,
մյուսները չեն սիրում։

Լավ բերք ստանալու համար հարկավոր ե իմանալ,
թե ինչպես պետք ե աճեցնել այս կամ այն բանջարեղենը։
Ամեն մի նոր բանջարեղեն ցանելուց առաջ պետք ե խոր-
հրդակցել տեղական գյուղատնտեսի հետ։ Կարելի յե կար-
գալ նաև գրքույկներ, վորոնց մեջ խոսվում ե այն մասին,
թե ինչպես պետք ե աճեցնել զանազան բանջարանոցային
բույսերը։

Բանջարանոցային բույսերի անունները	Ինչքան սերմ ե հարկավոր մի հեկտարի համար
Ձմերուկ	2 կիլոգրամ
Բադրձան	1 " "
Բանջարանոցային բակլա	2 ցենտներ
Կովակաղամբ	600 գրամ
Բանջարանոցային սիսեռ	կես ցենտներ
Սեխ	2 կիլոգրամ
Հասաբակ կաղամբ	600 գրամ
Ծաղկավոր կաղամբ	600 "
Սիամի կաղամբ	600 "
Կարկաժ	1 կիլոգրամ
Գլուխ սոխ	10 "
Կանաչ սոխ	5 "
Գազար	5 "
Վարունգ	5 "
Կարմիր պղպեղ	1 "
Սաեպղին	5 "
Արմատավոր մաղդանոս	4 1/2 "
Բողի	3 "
Շաղգամ	2 "
Ռեդիսկա	5 "
Սալաթ	3 "
Ճակնդեղ	16 "
Պամիդուր	400 "
Դդում	2 կիլոգրամ
Սամիթ	3 "
Լոբի	1 ցենտներ
Սպանաղ	կես ցենտներ
Թրթնջուկ	5 կիլոգրամ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	Եջ
1. Ի՞նչ են տալիս բանջարանոցները կուլխոզներին	3
2. Ի՞նչքան հող պետք է հատկացնել բանջարանոցներին	4
3. Կարելի՞ չէ ամեն տեղ բանջարանոց ունենալ	5
4. Բանջարանոցի տեղի ընտրությունը	8
5. Բանջարանոցի համար հող նախապատրաստելը	11
6. Բանջարանոցը պարարտացնելու յեղանակը	12
7. Ի՞նչպես վարել բանջարանոցային տնտեսությունը	15
8. Ի՞նչպես են շինվում ջերմոցները	17
9. Ցանքսը ջերմոցում	21
10. Բույսերի խնամքը	22
11. Սերմերի ցանքսը բանջարանոցում	25
12. Ինչպես փորձել թե պետքակոն են բանջարանոցային սերմերը	28
13. Ի՞նչքան բանջարանոցային սերմ է հարկավոր ժի հեկտարին	29
14. Բանջարանոցների խնամքը	30
15. Ի՞նչ բույսեր պետք է տնկել բանջարանոցում	32

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0286616

10 400.

5071

А. КОРОСТЕЛЕВ

**Устраивайте огороды
в колхозах**

(Перевод с русского)

На армянском языке

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ СССР.
Москва, центр, Никольская, 10